

Satranç

5. Ders: Üstünlük Hesaplama ve Taşların Değerleri / Etkileri

Doç. Dr. Yalçın İŞLER
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Bornova Satranç Kulübü
2. Kademe Satranç Antrenörü

Üstünlük Hesaplama

- Maddi üstünlük (taşların değerlerine göre)
- Alan üstünlüğü (kontrol edilen rakip kare sayılarına göre)
- Kanat üstünlüğü (şah veya vezir kanadındaki taş dengesizliğine göre)
- Tempo üstünlüğü (bir fikir uygulamaya konulurken hamleyi önce yapabilmeye göre)

Temel Kavramlar

- Taş: Şah dışındaki vezir, kale, fil, at, piyonlara verilen genel ad.
- Alet (Figür): Piyon ve şah dışındaki diğer taşlar.
- Hafif alet: Atlar ve Fillere verilen genel ad.
- Ağır alet: Kaleler ve Vezirlere verilen genel ad.
- Kalite: Kale ile hafif alet arasındaki güç farkı.
- Tempo: Bir hamle sırasının geçmesine denir. Tempo kaybı demek, aslında oyunda zaman kaybetmek demektir.
- Merkez: Satranç tahtasının ortasında yer alan kareler (e4, e5, d4, d5)
- Genişletilmiş merkez: Merkezin komşu karelerinin de dahil edildiği alan.
- Taktik: Üstünlük sağlayan birkaç hamlelik seriye verilen ad.
- Kombinezon: Rakibin zorunlu hamlelerle cevaplamak zorunda kaldığı taktik hamle bütünü.

Taşların Değerleri

- Piyon: 1 puan
- At: 3 puan
- Fil: 3 puandan biraz fazla
- Kale: 5 puan
- Vezir: 9 puan
- Şah: SONSUZ
- Taşları değişirken (karşılıklı taş alma) göz önüne almalı.
- Çok ilerlemiş (6. veya 7. yatay gibi) iki bitişik piyon bir kaleden daha güçlü olabilir.
- Konuma bakılarak maddi üstünlüğün hangi tarafta olduğuna karar vermek için kullanılır.

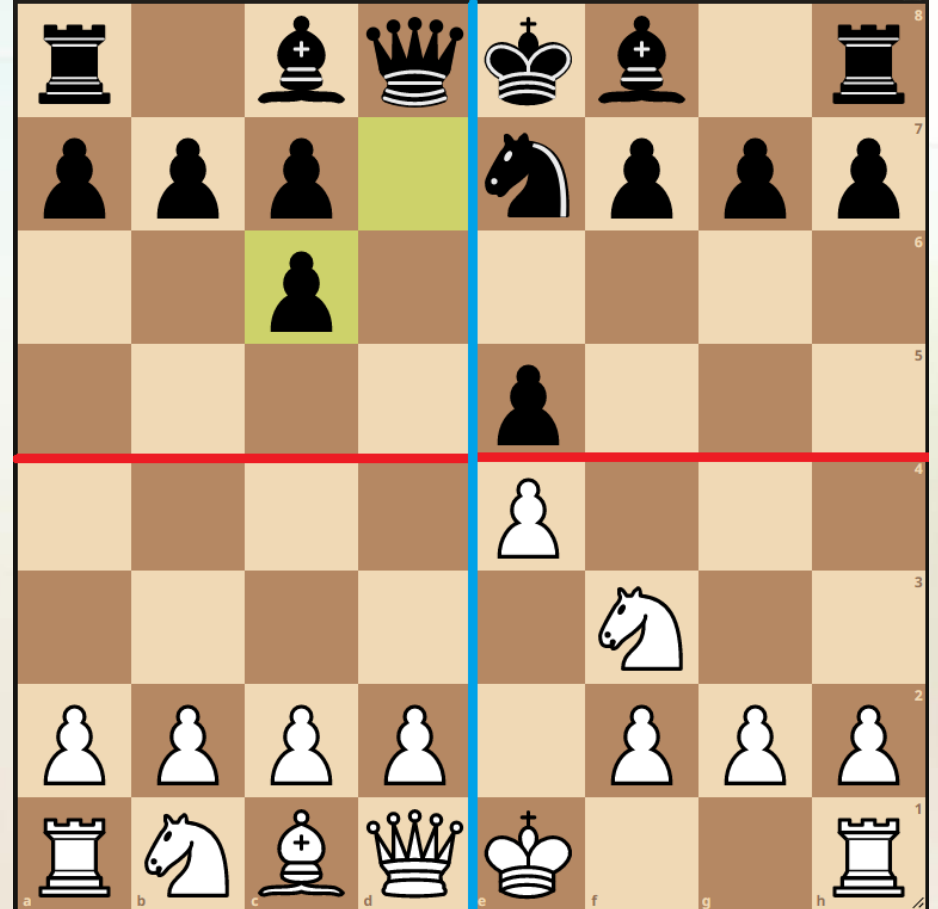
Maddi Üstünlük Hesaplama

- Beyazlar: 1 Vezir (9) + 2 Kale (2x5=10) + 1 Fil (3) + 2 At (2x3=6) + 6 Piyon (6x1=6) olmak üzere, 34 puanlık taşa sahip
- Siyahlar: 1 Vezir (9) + 2 Kale (2x5=10) + 2 Fil (2x3=6) + 1 At (3) + 5 Piyon (5x1=5) olmak üzere, 33 puanlık taşa sahip
- SONUÇ: Beyazlar bir piyonluk maddi üstünlüğe sahip

Alan ve Kanat Üstünlüğü

- Şah kanadı: Mavi çizginin şah tarafında olan (e, f, g, h) dikeyleri
- Vezir kanadı: Mavi çizginin vezir tarafında olan (a, b, c, d) dikeyleri
- Beyazların sahası: Kırmızı çizginin alt tarafındaki (1, 2, 3, 4) yatayları
- Siyahların sahası: Kırmızı çizginin üst tarafındaki (5, 6, 7, 8) yatayları
- Alan üstünlüğü: Düşman alandaki kaç karenin taşlarla kontrol altında tutulabildiği
- Kanat üstünlüğü: Kanatlardan hangisinde taş ve alan üstünlüğü elde edildiği

Alan Üstünlüğü Hesaplama (1)

- Beyazlar:

- B4'deki piyon, a5 ve c5 karelerini kontrol ediyor (2)
- D5'deki piyon, c6 ve e6 karelerini kontrol ediyor (2)
- E4'deki piyon, d5 ve f5 karelerini kontrol ediyor (2)
- F5'deki at, d6, e7, g7 ve h6 karelerini kontrol ediyor (4)
- D3'deki fil, a6 ve b5 karelerini kontrol ediyor (2)
- F3'deki vezir, f5 karesini kontrol ediyor (1)
- Bu durumda, Beyazların toplam kontrol edebildiği düşman karelerinin sayısı: 13

Alan Üstünlüğü Hesaplama (2)

- Siyahlar:
 - E5'deki piyon, d4 ve f4 karelerini kontrol ediyor (2)
 - G4'deki at, e3, f2 ve h2 karelerini kontrol ediyor (3)
 - G5'deki vezir, c1, d2, e3, f4, g4, ve h4 karelerini kontrol ediyor (6)
 - D7'deki fil, a4 karesini kontrol ediyor (1)
- Bu durumda, Siyahların toplam kontrol edebildiği düşman karelerinin sayısı 12
- SONUÇ: Beyazların çok hafif bir alan üstünlüğü var.

Kanat Üstünlüğü Hesaplama

- Beyazlar:
 - Şah kanadında 1 Vezir (9) + 1 Kale (5) + 2 At (2x3=6) + 3 Piyon olmak üzere 23 puana sahip
 - Vezir kanadında 1 Kale (5) + 1 Fil (3) + 3 Piyon olmak üzere 11 puana sahip
- Siyahlar:
 - Şah kanadında 1 Vezir (9) + 2 Kale (2x5=10) + 1 At (3) + 1 Fil (3) + 2 Piyon olmak üzere 27 puana sahip
 - Vezir kanadında 1 Fil (3) + 3 Piyon olmak üzere 6 puana sahip
- SONUÇ: Beyazlar vezir kanadında ve siyahlar şah kanadında üstün. Genelde, üstün olan kanattan hücum edilir.

Üstünlüğü Kullanmak

- Maddi üstünlüğe sahip olan taraf, piyonları koruyarak eşit güçlü aletleri değişerek oyun sonuna gitmeye çalışır.
- Maddi üstünlükte geride olan taraf, alet değişimlerinden kaçınarak önce piyonları değişmeye çalışır.
- Alan üstünlüğüne sahip olan tarafın taşları daha rahat hareket edebildiği için kazanç sağlamaya yönelik hücumları fırsat bulur bulmaz başlatmalıdır.
- Kanatlardan birinde (özellikle rakip şahın olduğu kanatta) üstün olan taraf, üstün olduğu kanattan hücum etmelidir.
- Kanatlardan birinden hücum alan taraf, merkezden veya üstün olduğu diğer kanattan karşı hücum olanaklarını değerlendirmelidir.